

ПРОУЧВАНЕ СРЕД МЕДИЦИНСКИ СПЕЦИАЛИСТИ ОТНОСНО ПОСЛЕДИЦИТЕ ОТ ЛЕЧЕНИЕ С БЕЗРЕЦЕПТУРНО ОТПУСКАНИ ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ.

Цветкова А., Р. Ненков¹

Key words: self-medication, pharmaceutical market, adverse drug reaction (ADR), health

Въведение

През последните близо 15 години здравеопазването в България навлиза във все по-дълбока криза, което се вижда както от недоволството на пациенти и здравни служители, така и от влошаващите се здравни показатели на населението. Освен достъпът до спешна помощ и изтичането на специалисти, като основен проблем здравните служители отчитат и пълната загуба на доверие между лекар и пациент. Не са редки случаите, когато клиента става жертва на чисто комерсиалната фирмена аптечна политика за сметка на правото му да се ползва от хуманни фармацевтични здравни грижи и услуги.(5)

Липса на специалисти, средства за ремонт и оборудване на здравните заведения, неефективна спешна помощ и фалити на болници. Много често областните болници не могат да отговорят на съвременните здравни изисквания и пациентите търсят лечение и помощ в частните клиники. Заради ниските доходи самолечението е другата тревожна тенденция, до която все повече българи прибегват. Заради ниска здравна култура, близо 19 % признават, че никога не са ходили на профилактичен преглед. Не на последно място според медиците са проблемите в технологичната и кадровата обезпе-

УНС "Помощник-фармацевт",
Медицински колеж-Варна, Клиника по
Гръдна хирургия УМБАЛ „Св.Марина“,
МУ-Варна¹

A survey among medical specialists about the treatment with over-the-counter drugs

Tsvetkova A., R. Nenkov

Overconfident consumer decisions, unequal or limited access to health care and related pharmaceutical services, economic disparities and financial constraints are the factors underlying the uptrend of self-medication in Bulgaria – mainly through the use of non-prescription medicines (over-the-counter drugs), nutritional supplements, bioactive food components and medicinal herbs. Insured patients with adequate health literacy demonstrate constantly growing needs, demands and expectations for a humane approach and high quality of statutory health care and pharmaceutical services. In the context of the ongoing process, the relationship between patients, physicians and pharmacists is at serious risk of deterioration.

ченост.(6). Нарастването на общите разходи за лекарствено лечение у нас е логичен и нормален процес, базиран на обективни причини - голям брой нелекувани или неадекватно лекувани пациенти, застаряващо население, наличие на нови, по-добри форми на лекарствена терапия, растяща информираност и повишени очаквания на пациентите. (2)

ОТС продуктите са произведени, разпространяват се и се отпускат с цел да се използват от пациентите по тяхна инициатива и отговорност.

Активната съставка на безрецептурните лекарства в обичайната си доза е слаботоксична, подходящи са за самолече-

чение, нямат неблагоприятни НЛР и не изискват медицинско наблюдение. (3)

Цел

Да проучим мнението на медицинските специалисти относно последиците от самостоятелно лечение с ОТС лекарствени продукти.

Методи и материали

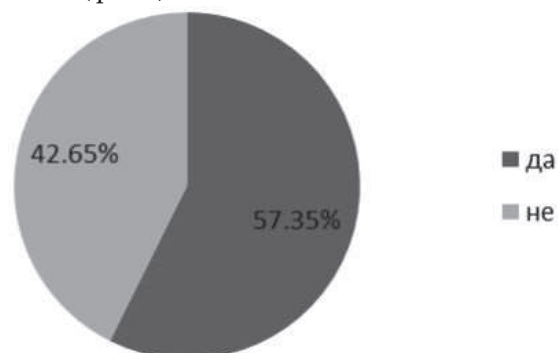
Използван е методът на пряко анонимно анкетно проучване, проведено сред общопрактикуващи лекари (ОПЛ) на територията на град Варна. Включените в изследването лекари са анкетирани на случаен принцип в тяхната професионална среда. Анкетната карта включва затворени, отворени и скалирани въпроси. Анкетата изключва въпроси, свързани с употребата на лекарствата по лекарско предписание, хранителни добавки, хомеопатични средства.

Резултати

Резултатите от анкетното проучване потвърждават тенденцията за нарастване дела на пациентите, които прибягват до самолечение като една от водещите причини е затруднения достъп до консултация с лекар. Налага се тенденция на нисък брой на докладване на НЛР от страна на медицинските специалисти.

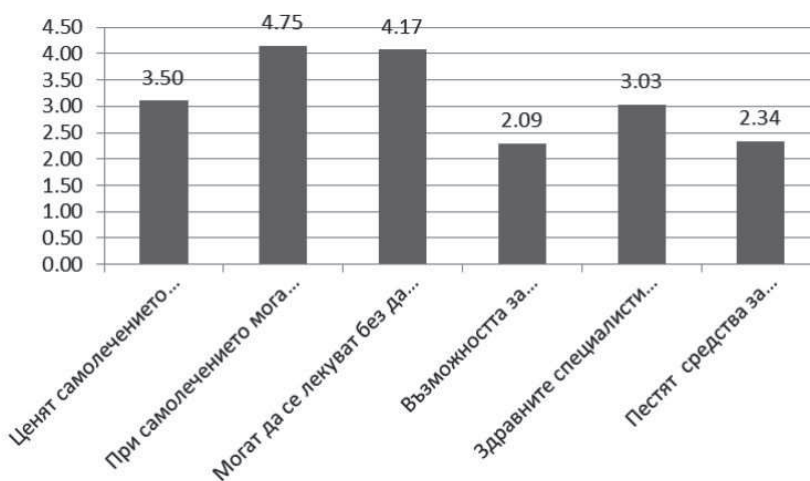
Дискусия

В анкетното проучване взеха участие 40 ОПЛ и обхваща времеви период от 02.2013 до 09.2013 година. Според проучването сред ОПЛ дела на пациентите, които се самолечат нараства. Самолечението се прилага както за хронични така и за остри заболявания. Според наблюденията на лекарите 57.73% от пациентите в техните практики се самолечат с безрецептурно отпускани лекарства. (фиг.1)

Фигура 1. Дял на пациентите, използващи самолечение в практиките на ОПЛ

За да отчетем фактора с най-силно влияние според лекарите за нарастващата употреба на ОТС медикаментите им зададохме в анкетната карта таблица с шест въпроса с възможност за скалиране на отговорите от 1 до 5 във възходяща градация. (фиг. 2)

Фигура 2. Фактори, повлияващи решението на пациентите да се самолечат

Според мнението на респондентите най-важният фактор за вземане на решение за самолечение е „Цена на лечението“ – средната оценка е 4,75 от максимална 5.

Втората по сила причина за употреба на лекарства без рецепта според лекарите е възможността за лечение без откъсване от работа – оценката на този фактор е 4,17. На трето място е поставен факторът спестено време от консултации с ОПЛ – оценката е 3,5. Факторът с най-ниско влияние за избор на самолечение е улеснението, което дава закупуването на лекарства без рецепта – оценката на този фактор е 2,09.

Повече от половината анкетиранни лекари (51,47%) считат, че липсват затруднения пред пациентите за преглед при ОПЛ или специалист, 20,59% са категорични че достъпът е затруднен. Други 11,76% от тях смятат, че съществуват затруднения в голяма степен, без определено мнение са 16,18%.

Според проведени проучвания на различни автори освен достъпа до спешна помощ и изтичането на специалисти, като основен проблем здравните служители отчитат и пълната загуба на доверие между лекар и пациент.

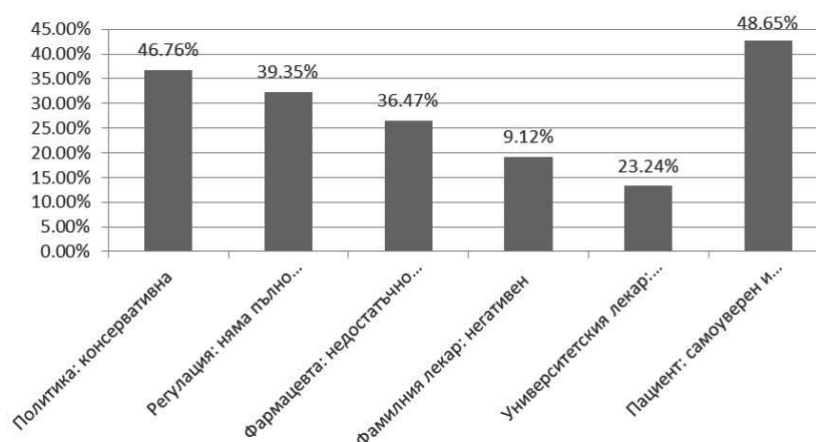
Мнението на анкетираните лекари относно основните причини за самолечение на пациентите е представено на фигура 3.

Лекарите, участвали в нашето проучване, отчитат като обективни причини за самолечението нагласата на пациентите (48,66%), която се изразява в самоувереност при някои и обърканост при други при избора им на ОТС.

На второ място лекарите поставят политиката на здравните власти у нас – 46,76% от респондентите считат, че консервативната политика на управляващите води до предпочитане на самолечение пред консултация със здравен специалист. За 39,35% регулацията на сектора, и по специално липсата на такава е причината за увеличената употреба на ОТС лекарствата. 36,47% считат недостатъчната активност на фармацевтите за определяща при формиране на мнение за самолечение.

Предвид нарастващите изисквания към фармацевтичната професия в Европейския съюз и многобройните сведения за връзката между заболяемост/смъртност и фармакотерапия, налагащи необходимостта от контрол на лекарствената употреба, през 2009 г Българският фармацевтичен съюз приема Правила за добра фармацевтична практика. (7)

Реализирайки фармацевтична грижа и контрол на употребата на безрецептурни лекарства, фармацевтите могат да допринесат за безопасното и ефикасно самолечение.

Фигура 3. Причини за самолечението на пациентите

Голям процент от лекарите считат, че свободният достъп до ОТС на пациентите затруднява тяхната професионална дейност – 72,06%, а 27,94% че я улесняват.

Фигура 4 Влияние на свободният достъп до ОТС върху терапията

Според мнозинството от анкетираните спестяването на средства заради предотвратено отсъствие от работа на болни работещи граждани е най-голямата икономическа полза от самолечението – мнението е застъпено при 41,18%.

33,82% от лекарите посочват спестяването на средства, изразходвани от рецептурни предписания (реимбурсирани от НЗОК,МЗ) като най-важна икономическа полза. За икономическа полза на случаите, когато лекарските консултации и предписания са подходящи за самолечение(спестявания от платени лекарски визити за публичните фондове) изразяват мнение 17,65%. Най-малък е дялът на анкетираните, които считат, че чрез избягването на определен процент от лекарските консултации правителството би спестило и преразпределило средствата за други нужди – само 7,35%.

Над половината анкетирани лекари считат, че самолечението носи главно риск за пациентите – това мнение се застъпва при 61,76% от респондентите, 32,35% смятат самолечението за източник на усложнения, и само 5,88% отчитат при употребата на ОТС ползи.

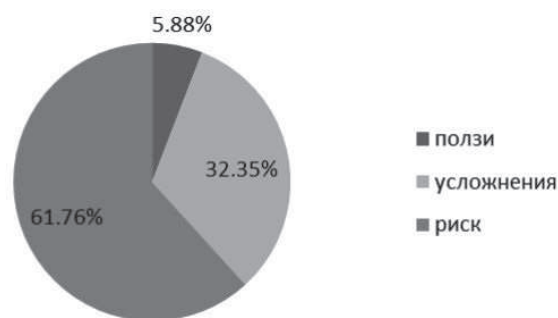
Мнозинството от лекарите споделят, че са били свидетели в практиката си на усложнения в резултат на самолече-

ние – 77,94%, а 22,06% са отговорили отрицателно.

Всички анкетираните споделят, че по време на практиката си не са съобщавали за нежелани лекарствени реакции, следствие от самолечението с ОТС продукти, в интернет страницата на ИАЛ.

Отговорите на предходните два въпроса поставят въпроса за безопасността на пациентите на преден план. Важността на този подход нараства с разширяването на наличните без рецепта лекарства и достъпността до тях. Подобна информация би повлияла положително върху отговорното самолечение и икономическите ползи, свързани с употребата на ОТС лекарства(1)

На фигура 5 сме представили последиците от лечение с безрецептурно отпускани лекарства според ОПЛ взели участие в нашата анкета.

Фигура 5. Последиците от лечение с безрецептурно отпускани лекарства

Трябва да се насочи вниманието на всички здравни специалисти към необходимостта от съобщаване на НЛР свързан с проблема „безопасност на пациента“.

У нас средно годишно има по 135 доклада за нежелани реакции, а в базата на Европейската агенция само за 2009 г. са подадени 487 421 доклада, което потвърждава, че нашите медицински специалисти, които предписват и отпускат лекарства, не докладват настъпилите нежелани реакции, независимо, че са създадени всички предпоставки за подобно докладване. Жълтата карта за докладване

не на нежеланите реакции, която може да се изпрати електронно е на видно място на интернет-страницата на ИАЛ.(9)

Заклучение

Необходимо е въвеждането на допълнителни обучителни програми, които да подпомогнат активното участие на медицинските специалисти при спонтанно съобщаване на НЛР. Докладването на НЛР трябва да бъде част от професионалната отговорност на фармацевтите и лекарите.

Здравното образование в страната е изключително negliжирано и наличните ресурси са разпределяни в посока лечение, за сметка на активна превенция.(10)

ЛИТЕРАТУРА

1. Гетов,И., Е. Насева, Х. Лебанова, Е. Григоров, *Основи на фармако-епидемиологията*, София,2013, стр.71
2. В България 26-28% от лекарствата се отпускат без предписание, <http://www.bestdoctors.bg/article/id/1088412>
3. Наредба № 3 от 4 март 2008г. за критериите за класификация на лекарствените продукти и изисквания за към документацията за извършване на промяна в класификацията.
4. Пеева, Ю., *Българинът не вярва на лекарите, всеки десети се самоллекува*, 8 Юли 2014, <http://ekcarevec.com/view.php?id=3491>
5. Стойчева, М. *Пациентът /клиент и фармацевтичните грижи и услуги в конкурентната пазарна среда на лекарствоснабдяването*, *Научни трудове на русенския университет - 2012, том 51, серия 8.3, conf.uni-ruse.bg/bg/docs/cp12/8.3/8.3-30.pdf*
6. Тенчева, Д. *Всеки 10-и се самоллекува, не вярва на лекарите*, в-к Труд, 16.06.2014
7. *Утвърдени правила за добра фармацевтична практика (Утвърдени от д-р Евгений Желев, министър на здравеопазването Изх.№ 62-00-70-08/11.03.2009)*
8. Stone, K. *The Over-The-Counter Drug Industry*. <http://pharma.about.com/od/Over-the-Counter-Medicine/a/The-Over-the-counter-Drug-Industry.htm>
9. www.jivotatdnes.bg/index.php Лекарствената безопасност е приоритет и в България ... 10.www.novabulgaria.bg/the-road/profilaktika-i-preveniciya Профилактика и превенция Пътят към нова България.2012

Адрес за кореспонденция:

antoaneta_cvetkova@abv.bg